Palendrių šv. Benedikto vienuolynas

2015 m. birželio 16 d.

Romos Mišių istorija (22).

EUCHARISTIJA XVIII AMŽIUJE.

XVIII a. visame katalikiškame pasaulyje Eucharistijos šventimas tapo panašus į iškilmingas dvaro ceremonijas. Mišių vis daugėjo, jos virto nusimanančių žmonių reikalu. „Eucharistija, – teigia liturgijos istorikas Jungmanas, - tapo epifanija, Dievo atėjimas, pasirodantis žmonėms ir teikiantis jiems malones. Norint gauti šių malonių, pakako atsistoti prieš altorių[1]“. Bažnyčių interjero auksas, marmuras ir išmarginti skliautai – viskas liudijo dangiškąją šlovę. Liturgija buvo graži, pompastiška ir sykiu panaši į spektaklį.

„Asmeninio išgyvenimo“ troškimas

Šiame amžiuje ėmė reikštis ir tikinčiųjų „asmeninės patirties“ troškimas. Jiems nepakako vien tik pasyviai sekti mišių eigą. Šis troškimas buvo iš dalies išgirstas, bet dvasininkijos priimtas įvairiai. Jėzuitai ir kapucinai labiau išprususiems sudarė „maldų knygeles“, kurių pagalba šie galėjo pasiruošti pakylėjimui ir vienytis su Kristaus Kančia. Netrukus vienuoliai jiems paruošė ir kitas knygeles su mišių tekstais. Didžiausią pasisekimą turėjo leidinys „Pratybos Šventosioms Mišioms“, pasiūlęs „pakylėjimus“, „motyvus“, „paskatas“, kuriuos reikėjo kalbėti pusbalsiu.

Tiems, kurie neskaitė, buvo siūloma mokytis giesmių gimtąja kalba ir giedoti mišių metu. Giedojimas mišių metu perėjo į tikinčiųjų rankas ir sykiu tapo bažnytiniais koncertais. *Credo* ir prefaciją celebrantas tik intonuodavo, o visa kita atlikdavo giesmininkai, jau palikę chorą ir persikėlę prie vargonų. Vokietijoje jėzuitai siūlė taip pat kalbėti rožinį ir šitaip kontempliuoti Kristaus Kančią. Nepaisant šių iniciatyvų, šio amžiaus mišių liturgija kreipėsi veikiau į tikinčiųjų akis ir ausis[2].

---

[1] JUNGMANN, J-A., *Missarum sollemnia, explication génétique de la Messe romaine,* (coll. Théologie 20), Paris, Aubier, 1952, cituoja LÉCRIVAIN, F., art *L'Eucharistie au XVIII siècle ou le temps des occasions manquées*, in Encyclopédie de l'Eucharistie, Cerf, Paris, 2004, p. 240.

[2] Plg. LÉCRIVAIN, F., *op. cit*, p. 241.

Atgauti ankstyvosios Bažnyčios paprastumą

XVIII a. ryškėjo ir kitoks tikinčiųjų dalyvavimas Mišiose, labiau pasaulietinis, pasirodęs ypač Vokietijoje. Čia tikintieji siekė atgauti ankstyvosios Bažnyčios paprastumą. Kai kurie net „perlenkė lazdą“, siūlydami liturgiją laikyti tik kaip bendruomeninio gyvenimo dorybių praktikavimo būdą. Kiti troško atsisakyti rožinio Mišių metu, instrumentinę muziką naudoti tik per šventes, kasdien išgirsti pamokslą, priimti komuniją ir giedoti vokiškai. Antai 1786 m. Emso susirinkime, Tryro vyskupijos atstovas siūlė, kad kunigas aukotų Mišias veidu į tikinčiuosius, mažiau išstatyti Švč. Sakramentą, pertvarkyti atnašų liturgiją, ramybės palinkėjimą ir įvesti koncelebraciją[3]. Tais pačiais metais Pistojoje pasigirdo dar radikalesnių siūlymų: bažnyčioje palikti tik vieną altorių, liturgijoje naudoti vietines kalbas, dažnai dalinti komuniją, panaikinti privačias mišias. Bet visos šios iniciatyvos patyrė didelį pasipriešinimą iš tų, kurie norėjo liturgiją išlaikyti po sakralumo skraiste.

Kunigo įvaizdis

Apaštališki vienuoliai, ypač moterys, šiame amžiuje vis dažniau palikdavo klauzūrą, kad labiau atsilieptų į žmonių poreikius, o dioceziniai kunigai – priešingai, siekė nuo žmonių atsiskirti, kad atsistotų aukščiau jų, vardan iškilios jų tarnystės vertės, – tarnystės, kuri jau siekė užimti visą „kunigystės“ sampratą ir visiškai susilieti su sakralumo sritimi. Šis naujas kunigystės profilis kilo iš tuometinės teologijos sampratos, kuri prieš civilinę visuomenę siekė apibrėžti Bažnyčią kaip klerikalinę bendriją. Todėl suprantama, kad anuometinis šventumo pavyzdys buvo „geras vyskupas“ arba „geras kunigas“[4].

Devintinių procesijos

XVIII a. Švč. Sakramento šventė – Devintinės, buvo ypatingas krikščionijos laikas. Procesijos buvo organizuojamos visur: miestuose, kaimuose, vienuolynuose. Kai kur buvo sugrįžta net į prieštridentinę sampratą – einama šalia laukų tam, kad užderėtų geras derlius ar, kad liautųsi gaisrai. Kai kuriose šalyse, procesijų metu, siekta parodyti Naujosios Sandoros viršenybę Senosios atžvilgiu ir Švč. Sakramento pergalę prieš visokias pagonybės formas. Procesijų pradžioje eidavo angelai ir demonai, faunos ir nimfos, Olimpo dievai, bibliniai personažai nuo Faraono iki Erodo, po to, eidavo kunigai ir Švč. Sakramentas[5].

---

[3] Plg. Ten pat, p. 242.

[4] Plg. Ten pat, p. 247.

[5] Plg. Ten pat, p. 254 – 255.

Lotynų Amerikos šalyse, kaip antai Paragvajuje, procesijoje buvo nešamos triumfo arkos, išpuoštos gėlėmis, o virš jų plazdeno visokiausių rūšių ir spalvų paukščiai. Šalia buvo pastatyti narvai, kuriuose pirmyn atgal nerimastingai vaikštinėjo tigrai, vandens baseinuose plaukiojo žuvys, žodžiu, visos gyvūnų rūšys turėjo pagarbinti Žmogų Dievą Švč. Sakramente[6]. Meksike irgi viskas buvo spalvinga. Gatvės ir langai, kur turėjo praeiti procesija, buvo dekoruotos skulptūromis, kilimais, tapyba – viskas turėjo būti malonu akiai. Dekoracijos netgi priminė Meksiko užkariavimą taip, kaip buvo tuo metu, su indėniškais drabužiais ir atributika[7]. Tokiu būdu, pietų Amerikos šalyse procesija turėjo tarsi dvi dimensijas: iškilmingos liturgijos šventimas ir istorinis priminimas, kuris nebuvo jau toks nekaltas.

Švč. Sakramento išstatymas

Devintinių šventimas nesibaigė procesijomis. Buvo siekta ir toliau švęsti Sakramentą, bet labiau savo vidumi. Švč. Sakramentas po procesijos buvo paliekamas ant altoriaus šv. Mišių metu, po to, prieš ir po mišių. Šie papročiai pagimdė Švč. Sakramento išstatymo praktiką ir dar kitų „išstatymų“[8], kurie tapo tokie įvairūs, kad 1734 m. Würzburge, Kelllerio katekizme šv. Mišios buvo pristatomos kaip vienas iš penkių būdų garbinti Jėzų Kristų Eucharistijoje. Vienur monstrancija buvo pastatoma nišoje virš tabernakulio, kitur – ant altoriaus. Kunigų vaizduotė dirbo nuolat. Siekta vis didesnių monstrancijų ir vis daugiau žvakidžių aplink ją, todėl altoriai dažnai buvo perkrauti.

Šitokios tendencijos susilaukdavo kritikos iš jancenistų, kurių teigimu, Eucharistija buvo įsteigta kaip maistas, o ne kaip kontempliacijos objektas. Atsirado ir kitų adversantų, kurie priešinosi liturgijos „tridentizavimui“ ir „barokizavimui“. Šie siūlė, kad Švč. Sakramentas būtų išstatomas paslėptas komuninėje, o ne monstrancijoje, kuri rodo Ostijos pergalę. Kitur vyskupai jau ragino kunigus išstatyti Švč. Sakramentą tik Devintinių dieną[9].

Nuolatinė adoracija

Vis dėlto, procesijos logiškai vedė į Švč. Sakramento išstatymą, o šis – į adoraciją. Šitaip buvo siekta vis gilesnio išgyvenimo. Tikinčiuosius pirmiausia skatino „atstatomasis pamaldumas“. Antai Prancūzijoje kunigai kvietė žmones pasilikti ilgiau prieš Švč. Sakramentą ir maldauti sveikatos karaliui Liudvikui XIV, prašyti jam sėkmingų karų, o karalienei – sėkmingų gimdymų. Kitur buvo

---

6 CORBLET, J., *Histoire dogmatique, liturgique et archéologique du sacrement de l'Eucharistie*, Bruxelles-Genève, 1885-1886, t. II, p. 411.

7 Plg. LÉCRIVAIN, F., *op. cit*, p. 256.

8 BRUGGEN, A. VAN., Réflexion sur l'adoration eucharistique, Rome, 1986, cituoja LÉCRIVAIN, F., *op. cit*, p. 257.

9 Plg. LÉCRIVAIN, F., *op. cit*, p. 258.

siekiama pasilikti adoracijoje ir sumokėti „garbingą baudą“ Dievui tuo metu, kai šalia vykdavo karnavalai ar tautą slėgdavo kokios negandos.

Tačiau reiškėsi ir kitoks pamaldumas. Siekta tiesiog asmeniškai „aplankyti“ Kristų Sakramente ir budėti jo akivaizdoje. Popiežius Klemensas XI pritarė tokiai krypčiai ir 1705 m. Romoje įkūrė „Nuolatines Devintines“. Ši iniciatyva plito greitai. 1764 m. Ljieže įkuriama asociacija, kurios nariai įsipareigojo adoruoti Švč. Sakramentą vieną valandą per metus. Kai kuriose parapijose susirinkdavo net 12 grupių po 30 narių, kurie užtikrindavo nuolatinę adoraciją. Šiuo pavyzdžiu pasekė ir konventai, praleisdami net visą naktį prieš uždarą tabernakulį.

Apibendrintai galima pasakyti, kad XVIII a. ėmė reikštis tendencija kasdien aukoti šv. Mišias, dažniau priimti komuniją ir vis giliau trokšti susitikimo su Tuo, kuris atsiduoda po laužomos duonos ženklu.

Br. Lukas Skroblas OSB

Literatūra

- BRUGGEN, A. VAN., *Réflexion sur l'adoration eucharistique*, Rome, 1986.
- CORBLET, J., *Histoire dogmatique, liturgique et archéologique du sacrement de l'Eucharistie*, Bruxelles-Genève, 1885-1886, t. II.
- JUNGMANN, J-A., *Missarum sollemnia, explication génétique de la Messe romaine*, (coll. *Théologie* 20), Paris, Aubier, 1952.
- LÉCRIVAIN, F., art *L'Eucharistie au XVIII siècle ou le temps des occasions manquées*, in Encyclopédie de l'Eucharistie, Cerf, Paris, 2004, p. 239 – 262.